

Στην τρυφερή ηλικία των εννέα ετών φρόντιζε ώστε το γιορτινό τραπέζι του ραβίνου στο νησί όπου γεννήθηκε και μεγάλωνε, στη Ζάκυνθο, δεν θα έμνε ποτέ άδειο, και ο μοναχικός ιερολειτουργός θα ένιωθε μέσα από τη συμβολική αυτή κίνηση προσφοράς τη ζεστασιά που επιτάσσουν οι άγιες ημέρες. Αργότερα, μεγαλώνοντας, η προσφορά έγινε κομμάτι της καθημερινότητάς της κι ως τα βαθιά γεράματα φρόντιζε ώστε κανείς απ' όσους είχαν ανάγκη γύρω της να μην μένει μόνος. Όπως φρόντιζε και τους νεκρούς ομόθρησκούς της στην Ισραηλιτική Κοινότητα Αθηνών ράβοντας, με περισσή φροντίδα κι εθελοντικά, τις «μορτάζες», το τελευταίο ιερό ένδυμα με το οποίο ντύνεται ο νεκρός πριν από την ταφή, σύμφωνα με τους κανόνες του Ιουδαϊσμού.

«Έφυγε η γυναίκα που έραβε τις μορτάζες», έγραψε στο προσωπικό του χρονολόγιο, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ο γενικός γραμματέας του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου [Βίκτωρ Ελιέζερ](#) αποχαιρετώντας «μια μεγάλη κυρία του ελληνικού Εβραϊσμού, τη Ραχαμανή - Ρούλα Κωστή», με σεβασμό και λόγια απλά και λιτά, «με την ίδια απλότητα και λιτότητα που η ίδια επέλεξε να ζήσει τη ζωή της».

Με τη βοήθεια του κ. Ελιέζερ, το Αθηναϊκό/Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων ξετυλίγει το «κουβάρι» της ζωής αυτής της γυναίκας, η προσφορά της οποίας θα μείνει ανεξίτηλα χαραγμένη στη μνήμη και την ψυχή όλων όσοι είχαν την τύχη να τη γνωρίσουν.

«Η Ρούλα γεννήθηκε το 1929, στη Ζάκυνθο. Το πατρικό της όνομα ήταν Γανή. Ήταν μέλος της κοινότητας των Εβραίων της Ζακύνθου που σώθηκαν από το Ολοκαύτωμα. Όλη η οικογένειά της ήταν εξαιρετικά παραδοσιακή, αφοσιωμένη στη συμπαράσταση και την αλληλεγγύη» αφηγείται στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο γενικός γραμματέας του ΚΙΣΕ και θυμάται πως ακόμη και σε προχωρημένη πλέον ηλικία δεν δίσταζε να παίρνει τα μέσα μαζικής μεταφοράς για να βρεθεί από τη μία άκρη της Αθήνας στην άλλη, ώστε να συμπαρασταθεί σε όσους είχαν κάποιου είδους ανάγκη.

Ο φονικός σεισμός του 1953 στη Ζάκυνθο και η εγκατάσταση στην Αθήνα

Η νεαρή Ρούλα και η οικογένειά της ζούσαν στο όμορφο νησί της Ζακύνθου ως το μοιραίο πρωινό της 12ης Αυγούστου του 1953, που το φονικό πέρασμα του Εγκέλαδου από το Ιόνιο ισοπέδωσε στην κυριολεξία τις πόλεις του Αργοστολίου, του Ληξουρίου και της Ζακύνθου αφήνοντας πίσω του εκατοντάδες νεκρούς, χιλιάδες τραυματίες και ακόμα περισσότερους ανθρώπους στον δρόμο. Και σαν να μην έφτανε αυτό, η καταστροφική πυρκαγιά που ακολούθησε έκανε στάχτες και τις τελευταίες ελπίδες των ανθρώπων που κατάφεραν να επιβιώσουν από τον φονικό σεισμό. Οι περισσότεροι εγκατέλειψαν τα σεισμόπληκτα νησιά του Ιονίου, μεταξύ αυτών και η οικογένεια της Ρούλας, που εγκαταστάθηκε στην Αθήνα.

«Αναγκάστηκαν οικογενειακώς να μετακομίσουν στην Αθήνα αφού προηγουμένως πούλησαν το οικόπεδο του σπιτιού τους στη Ζάκυνθο. Συγκεκριμένα μετακόμισαν στα Πετράλωνα κι εκεί άρχισαν μια νέα ζωή», εξηγεί ο κ. Ελιέζερ και όπως η ίδια είχε αποκαλύψει σε συνέντευξή της, ήταν το 1954 όταν αποφάσισε να μάθει μια τέχνη μέσω του ORT (Organization for Rehabilitation through Training - Οργανισμός για την Επανεκπαίδευση μέσω Εκπαίδευσης).

«Την εποχή εκείνη, Εβραίοι από όλο τον κόσμο μάθαιναν στα κατά τόπους παραρτήματα της ORT διάφορες τέχνες. Σε ένα τέτοιο παράρτημα του οργανισμού αυτού, στην Αθήνα, έμαθε η Ρούλα τη τέχνη της κοπτικής - ραπτικής κι έκτοτε άρχισε να εργάζεται στο σπίτι της ως ράφτρα» επισημαίνει ο κ. Ελιέζερ.

Η φροντίδα των νεκρών και οι ραμμένες στο χέρι «μορτάζες»

Αργότερα, η νεαρή Ρούλα παντρεύτηκε τον Ερρίκο Κωστή, ο οποίος ήταν επίσης αφοσιωμένος στην υπηρεσία της θρησκείας. «Ήταν καλλίφωνος, γνώριζε πολλά από τη νομοθεσία της εβραϊκής θρησκείας και την εβραϊκή παράδοση και ήταν ψάλτης. Έψελνε και τα Σάββατα και στις μεγάλες γιορτές τόσο στη συναγωγή της Αθήνας αλλά και αργότερα στη συναγωγή της Χαλκίδας», επισημαίνει ο γενικός γραμματέας του ΚΙΣΕ καταδεικνύοντας την προσήλωση του ζεύγους Κωστή στην εβραϊκή παράδοση. Μια προσήλωση που αποτυπώνεται και στο γεγονός πως από το 1970 ως και το 2017 -οπότε και οι δυνάμεις της άρχισαν να την εγκαταλείπουν- η Ρούλα Κωστή έραβε με τον παραδοσιακό τρόπο τις μορτάζες χωρίς καμιά αμοιβή, εθελοντικά, για όλους τους νεκρούς της κοινότητας, όπως λέει ο κ. Ελιέζερ.

«Πρόκειται για ένα ένδυμα που είναι ίδιο για όλους, χωρίς καμιά διαφορά και η ιδιαιτερότητά του είναι πως δεν περιλαμβάνει κόμπους ή τσέπες. Είναι ένα λιτό ένδυμα, ίδιο για όλους, γιατί σε αυτή την τελευταία κατοικία θεωρούμαστε όλοι ίσοι». Όταν, δε, αισθάνθηκε ότι την εγκαταλείπουν οι δυνάμεις της φώναξε μια άλλη γυναίκα που τής υπέδειξε η Κοινότητα προκειμένου να της δώσει τα πατρών και να της δείξει πώς ράβονται αυτά τα ενδύματα και παρόλο που σήμερα αυτά γίνονται και στις μηχανές, «η ιδιαιτερότητα είναι πως η Ρούλα τα έραβε στο χέρι, όπως ακριβώς επιτάσσει η θρησκεία. Τηρούσε τον θρησκευτικό νόμο όχι μόνο κατά το Πνεύμα αλλά και κατά το Γράμμα» υπογραμμίζει ο κ. Ελιέζερ. Μάλιστα, η Ρούλα Κωστή δεν περιοριζόταν μόνο στο ράψιμο της «μορτάζας» αλλά συμμετείχε και στη μεγάλη «Μιτσβά», το ιερό καθήκον της φροντίδας του νεκρού, της κάθαρσης μέχρι την τελευταία ένδυση, ενώ συχνά-πυκνά επισκεπτόταν άρρωστους συνανθρώπους της, ανταποκρινόμενη σε ένα άλλο ιερό καθήκον, σύμφωνα με την εβραϊκή θρησκεία, το «Μπικούρ Χολίμ».

Η νοσταλγία για τη Ζάκυνθο και «τα μπουγαρίνια της Ραχαμανούλας»

Μπορεί η ζωή και ο καταστροφικός Εγκέλαδος να ανάγκασαν τη Ραχαμανή - Ρούλα Κωστή να εγκαταλείψει το όμορφο νησί της, ωστόσο η νοσταλγία της γι' αυτό φαίνεται να μην την εγκατέλειψε ποτέ. Η κόρη της, Βίκυ, μέσα από ένα συγκινητικό κείμενο με τίτλο «Τα μπουγαρίνια της Ραχαμανούλας» στο blog της veramentemou.gr μοιράζεται με τον αναγνώστη στιχάκια - μνήμες της παιδικής ηλικίας της μητέρας της καθώς και μια φωτογραφία της νιότης της σε ασπρόμαυρο φόντο, όπως και των παπούδων της.

«Η Ραχαμανούλα - η μανούλα μου, θυμάται με νοσταλγία οικογενειακές στιγμές απ' τις εποχές εκείνες και αναστενάζει με μυρωδιές απ' τα ζακυνθινά της μπουγαρίνια. Μπομπίνες από πολύχρωμες κλωστές που την δένουν με την ζωή της στην προσεισμική Ζάκυνθο έως το 1953, τα στιχάκια που έχουν γερά φωλιάσει μέσα της, ενώ μ' αυτές κανείς ποτέ απ' τους προγόνους της, πάνω στο χαρτί δεν είχε προκάμει να κεντήσει. Απλώς, αυτή η αδυναμία στους λατρεμένους της γονείς, των οποίων το φευγιό θα 'θελε ποτέ να μην είχε συμβεί ή που αν γινότανε, τότε, να είχε καταφέρει να φύγει κι εκείνη μαζί τους, την οδηγεί σκαλί - σκαλί να φτάνει στην πιο υψηλή, ιδιοτρόπως άτρωτη, σίγουρα υπεράνθρωπη απ' την πολλή αγάπη, δύναμη της προφορικής μνήμης» αναφέρεται -μεταξύ άλλων- στο σχετικό κείμενο, που συνοδεύεται από στιχάκια, όπως το ακροτελεύτιο: «Ευτυχία μάλαμα και Ραχαμανούλα μέλι/ Με ρόδα να γεμίσει η στράτα σας/ και άγιο ό,τι μέλλει»...

ΠΗΓΗ: [ΑΠΕ, 3.1.2024, της Σοφίας Παπαδοπούλου](#)

*η φωτογραφία είναι από το blog veramentemou.gr